

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)พร้อมหรือไม่พร้อมก็ต้องเดินหน้า

บทความบนโพสต์ทูเดย์ออนไลน์ หน้าคอลัมน์สัปดาห์ธุรกิจ-ธุรกิจ วันที่ 6 มิ.ย. 65

โดย ดร.ธนิต โสรัตน์

รองประธานสภาองค์การนายจ้างผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมไทย

วันศุกร์ที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2565

วันที่ 1 มิถุนายนที่ผ่านมาเรามีกฎหมายป้ายแดงพรบ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือเรียกว่า “กฎหมาย PDPA : Personal Data Protection Act.” พรบ.ฉบับนี้ร่างในสมัยรัฐบาลคสช.เมื่อพ.ศ.2558 ผ่านสนช.และถูกต้องไว้สองปีจากเดิมจะประกาศใช้ปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 แต่กฎหมายลูกไม่เสร็จและความไม่พร้อมทั้งของภาครัฐและเอกชนจึงชะลอไว้ เป็นกฎหมายสำคัญกระทบต่อทุกภาคส่วนมีถึง 96 มาตรา ที่ผ่านมาสื่อมวลชนเล่นเป็นข่าวน้อยพึ่งมาโหมโรงในช่วงหลังทำให้ธุรกิจและชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว เหตุผลและความจำเป็นเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนทั้งในฐานะเป็นลูกจ้างอยู่ในสถานประกอบการต่างๆ และในฐานะเป็นผู้บริโภคมีสิทธิในข้อมูลของตนเองที่อาจถูกละเมิดนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับการยินยอมมีบทลงโทษทั้งทางแพ่งและอาญาแก่ผู้ที่กระทำความผิด รายละเอียดของกฎหมายมีมากมายล้วนมีความสำคัญทั้งต่อสถานประกอบการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากกล่าวละเอียดอาจเบื่อหน่ายไม่อ่านบทความนี้ ให้อ่าน

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลหรือ “ Data Privacy” ครอบคลุมตั้งแต่ชื่อนามสกุล, ที่อยู่, บริษัท, อีเมล, โฉนด, เฟสบุ๊ก, ไลน์, ไอจี ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา, สถานะส่วนตัวและครอบครัว, สุขภาพตลอดจนข้อมูลความเชื่อ, ศาสนาและอื่นๆ ที่นำไปกรอกในเอกสารต่างๆ เช่น การสมัครงาน, ทำบัตรประชาชน, บัตรคนจน, ประกันสังคม, การจองตั๋วเครื่องบิน, การลงทะเบียนเพื่อขอรับการรักษาพยาบาล, การศึกษา, การเปิดบัญชีธนาคาร, บัตรเครดิตตลอดจนมาตรการต่างๆ จากรัฐ ข้อมูลพวกนี้ประชาชนชินแต่จะกลายเป็นวัตถุที่มีค่านำไปขายหาประโยชน์ทางการค้าที่พบเห็นประจำมีโทรศัพท์เบอร์แปลกๆ เข้ามาในมือถือขายสินค้าหรือบริการต่างๆ, ขายประกัน, เสนอกู้เงินดอกเบี้ยแพงๆ หรือบอกว่ามีใบสั่งจ่ายหรือมีพัสดุส่งมาให้ไปรับที่กล่าวนี้ส่วนใหญ่คงเจอกันถ้วนหน้า

นัยสำคัญทำให้ต้องออกเป็นกฎหมายส่วนหนึ่งเป็นมาตรการระดับโลกที่หลายประเทศมีการใช้แล้ว อีกทั้งเป็นผลกระทบจากเทคโนโลยีก้าวหน้า เอไอ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (IoT) ทำให้การเข้าถึงโซเชียลออนไลน์และการทำธุรกรรมบนแพลตฟอร์มดิจิทัลกลายเป็นวิถีของผู้คน ในทางกลับกันมีผลทำให้มีการนำข้อมูลส่วนตัวไปหาประโยชน์ทางการค้า เช่น เข้าไปในมือถือเพื่อขายสินค้ามีการทำอย่างเป็นระบบ เช่น คอลเซ็นเตอร์หลอกหลวงดูทรัพย์แก่ผู้ที่หลงเชื่อ พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือ “กฎหมาย PDPA” ถูกเขียนออกมาท่ามกลางความไม่พร้อมของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน แม้แต่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่งมีการแต่งตั้งช่วงกลางเดือนมกราคมที่ผ่านมา ขณะที่กฎหมายลูกที่ลงรายละเอียดต่างๆ ยังไม่พร้อม ภาคเอกชนที่เป็นองค์กรระดับชาติออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลชะลอออกไปก่อนแต่ไม่เป็นผลเพราะเคยผ่านปรนมาแล้ว ประเด็นที่ภาคเอกชนกังวลมากและอาจเป็นปัญหาในอนาคตขอยกตัวอย่างเริ่มจาก

ประการแรก ภาคเอกชนขาดความพร้อม เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นของใหม่ที่ไม่ มีในอดีตมีจำนวน 42 หน้าและมีบทบัญญัติถึง 96 มาตราที่มีความซับซ้อนและรายละเอียดมากมาย ขณะที่ สถาน-ประกอบการและธุรกิจของไทยมีจำนวนประมาณ 8.075 แสนกิจการในจำนวนนี้เป็นโรงงาน อุตสาหกรรมประมาณ 1.411 แสนแห่ง ร้อยละ 90 เป็น SME ซึ่งมีความอ่อนแอเป็นทุนอยู่แล้วขาดความพร้อม ทั้งบุคลากรและศักยภาพของธุรกิจที่จะเข้าถึงแค่เริ่มต้นก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร **ประการที่สอง** กฎหมายลูกยังไม่ มี เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับรอง 8 ฉบับยังอยู่ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นคาดว่าจะทยอยออกมาใช้ ปลายปีหรือต้นปีหน้า ผู้รับผิดชอบแจ้งให้สถานประกอบการใช้ไปก่อนเป็นการทดลองแต่กฎหมายมีผลบังคับใช้ หากมีใครไปฟ้องจะมีผลอย่างไรต้องมีความชัดเจนในเรื่องนี้

ประการที่สาม แนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายขาดความชัดเจน จะต้องให้ทำอะไรและไม่ให้ ทำอะไรโดยเฉพาะช่องว่างของการยินยอมให้มีการบันทึกข้อมูลและการใช้ข้อมูลต้องได้รับความยินยอมจาก เจ้าของข้อมูลในทางปฏิบัติมีความยุ่งยากเนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ครอบคลุมทุกมิติตั้งแต่ลูกจ้างที่ทำงานใน สถานประกอบการ บุคคลที่ติดต่อกันซึ่งทำงานอยู่ในบริษัทของลูกค้าตลอดจนธุรกิจต่างๆ ที่อยู่ในโซ่อุปทาน และบุคคลอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก

ประการที่สี่ บทลงโทษสูงเกินกว่าเหตุ ทั้งปรับและจำคุกซึ่งเกี่ยวข้องกับโทษทางแพ่ง อาญา และโทษ ทางปกครองซึ่งรวมกันมีถึง 12 มาตรา มีรายละเอียดมากมายโทษปรับตั้งแต่ 5.0 แสนถึง 5 ล้านบาทซึ่ง กฎหมายไม่ชัดเจนว่าจะถือเป็นรายบุคคลหรือเป็นกรณี สำหรับบทลงโทษทางอาญาและโทษปกครองจำคุก ตั้งแต่ 6 เดือนถึง 1 ปี เห็นว่าเป็นลงโทษที่สูงเกินกว่าเหตุและสูงกว่ากฎหมายแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายซึ่ง เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและเศรษฐกิจ บทลงโทษทางแพ่งปรับเพียง 1 หมื่นถึง 1 แสนบาท ควรแก้ไข บทลงโทษเฉพาะทางแพ่งและลดค่าปรับให้เหมาะสม

ประการที่ห้า โทษทางปกครองให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐมากเกินไป เพียงแค่ได้รับเบาะแสสามารถเรียก ให้เข้ามาชี้แจงหรือเข้าไปตรวจค้นในสถานประกอบการหากไม่อำนวยความสะดวกโทษปรับถึงครึ่งล้านบาท ประเด็นที่ต้องพิจารณาการจะปรับหรือแค่ตักเตือนเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานอาจเป็นปัญหาในอนาคต ประเด็นนี้ต้องระวังเพราะเป็นช่องว่างให้ใช้เป็นเครื่องมือในการรีดไถหรือทำมาหากินเพราะสถานประกอบการ มีหลายแสนแห่งส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องว่าจะต้องทำอย่างไร **ประการที่หก** กฎหมายฉบับนี้ครอบคลุมทุกมิติของการ ทำธุรกิจ เกี่ยวข้องกับศักยภาพของธุรกิจที่มีความแตกต่างกัน เกี่ยวข้องกับบุคลากรทั้งลูกจ้าง-ลูกค้าและซัพ พลายเชนการดำเนินการต้องมีบุคลากรซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านกฎหมาย ด้านไอที รวมถึง ด้านตลาดและจัดซื้อ ธุรกิจส่วนใหญ่เป็นรายกลางและรายย่อยขาดศักยภาพจะอย่างไร

จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ระบุว่าธุรกิจและบริษัทที่ดำเนินตามกฎหมาย “PDPA” เสร็จแล้วมีเพียงร้อยละ 8 และประเมินว่าภาคเอกชนอาจต้องใช้จ่ายเงินไปกับการนี้ถึง 5 หมื่นล้านบาทขึ้นอยู่กับ ศักยภาพและความสามารถของธุรกิจหากต้องจ้างบริษัทรับจ้างให้คำปรึกษาอาจต้องใช้จ่ายเงินมากกว่า 2-3 แสน บาทเป็นภาระของธุรกิจในช่วงที่เศรษฐกิจยังฟื้นตัวช้า ปัญหาความไม่พร้อมของภาคเอกชนที่สำคัญคือขาด

บุคลากรที่มีความรู้และความเข้าใจเพราะเกี่ยวข้องกับทุกมิติของธุรกรรมและมีเจ้าของข้อมูลเป็นหลักพันคนขึ้นไป องค์กรขนาดใหญ่อาจไม่มีปัญหาแต่ธุรกิจ SME ส่วนใหญ่เป็นปัญหาแน่นอน

คำถามว่าทำไมประเทศไทยจึงต้องออกกฎหมายที่น่าจะมีความยุ่งยากตามมา เพราะถ้าแค่ป้องกันพวกแฮกเกอร์หรือพวกที่ขโมยข้อมูลไปขายและนำไปใช้ประโยชน์คงไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายที่ซับซ้อน และมีบทบัญญัติร่วมร้อยมาตราตลอดจนมีช่องว่างในการตีความ จากการศึกษากฎหมายลักษณะนี้มีประเทศต่างๆ อย่างน้อย 78 ประเทศได้ประกาศใช้ไปก่อนแล้ว กรณีกลุ่มสหภาพยุโรปหรือ “EU” มีการออกกฎหมายที่เรียกว่า “GDPR : General Data Protection Regulation (2018)” ใช้มาแล้ว 4 ปีก่อนไทยเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้เป็นมาตรฐานอีกประเภทหนึ่ง กรณีอาเซียนประเด็นดังกล่าวอยู่ในข้อตกลง “AEC BLUE PRINT (2025)” ที่ประเทศสมาชิกจะต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจุบันประเทศที่มีกฎหมายทำนองนี้ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ นำร่องไปก่อนไทยและที่กำลังอยู่ระหว่างจัดทำกฎหมายคืออินโดนีเซียและเวียดนาม

จากที่กล่าว “PDPA” อนาคตอันใกล้จะกลายเป็นระเบียบใหม่ของกติกาการค้าโลก หากไม่ทำไทยอาจถูกกีดกันทางการค้ามีผลกระทบต่อภาคส่งออกและท่องเที่ยวที่เป็นหัวใจขับเคลื่อนเศรษฐกิจแม้แต่ในประเทศ ธุรกิจที่ค้าขายทำธุรกิจกับบริษัทข้ามชาติที่สุดคงหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน ดังนั้นไม่ว่าจะพร้อมหรือไม่พร้อมแต่วันนี้กฎหมายบังคับใช้และบทลงโทษที่รุนแรงทั้งแพ่งและอาญารวมถึงโทษทางปกครอง เกี่ยวข้องกับสถานประกอบการทั้งภาคการผลิต บริการ ค้าส่ง-ค้าปลีกรวมกันมากกว่าแปดแสนแห่งมีบุคลากรและแรงงานที่ทำงานอยู่ในภาคเอกชนทั้งในระบบและนอกระบบรวมกันประมาณ 23-24 ล้านคน ในอนาคตจะเห็นมนุษย์หัวหอมที่เป็นลูกจ้างหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องใช้ช่องว่างของกฎหมายเป็นช่องทางแบล็คเมลล์ คดีจะเต็มศาล

อย่างไรก็ตามกฎหมาย PDPA ออกมาแล้วคงไม่มีทางเลือก ไม่ว่าจะพร้อมหรือไม่พร้อมก็ต้องเดินหน้า เข้าใจว่าอาจจะมีการผ่อนปรนบทลงโทษชั่วคราวกำหนด Great Period ให้ชัดเจนว่าให้ระยะเวลาผ่อนปรนถึงเมื่อใด ขณะนี้จะเห็นว่าบางบริษัทฯ ส่วนใหญ่เป็นขนาดใหญ่เริ่มออกมาตรการสื่อสารในลักษณะคำประกาศต่อสาธารณะหรือ “Privacy Public Notice” ตลอดจนการทำ “Cookie” ยอมรับเงื่อนไขในการเข้าถึงเว็บไซต์ หรือช่องทางแพลตฟอร์มดิจิทัลต่างๆ เพื่อเป็นการปิดความเสี่ยงอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

ภาครัฐโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ที่ผ่านมามีเวลา 2 ปีแต่ขาดการเตรียมการและประชาสัมพันธ์ทำให้ภาคเอกชนขาดความพร้อมโดยเฉพาะรายกลางและรายเล็กจะต้องดำเนินการอย่างไร พอประกาศใช้กฎหมายก็วุ่นวายส่วนใหญ่ยังไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง จำเป็นที่จะต้องให้การอบรมความรู้และให้คำปรึกษารวมถึงช่องทางสื่อสารทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ควรจะจัดตั้งเป็นลักษณะศูนย์ที่ปรึกษาเพื่อให้สถานประกอบการต่างๆ สามารถนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายโดยเฉพาะการป้องกันความเสี่ยงจากการถูกฟ้องร้องในอนาคต ประเด็นอยู่ที่ว่ากระทรวงเจ้าสังกัดและคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเพิ่งจัดตั้งเริ่มตั้งไข่จะมีความสามารถแค่ไหน.....ครับ